

והאלקים עשה שיראז מלפניו

ספר חובות הלבבות שער ב - שער הבחינה פתיחה

אמר המחבר, מפני שהקדמנו בשער הראשון אופני יחוד האלהים בלב שלם, והיתה הבחינה בחכמה הנראית בכריאות הבורא יתעלה הדרך הקרובה ביותר אל ברור מעיאותו, והתניב הסלול לרעת אמתתו, התחייבנו להדביקה אליו, כדי לסמוך כל שער אל מה שהוא דומה לו מן השערים, ולהביא אחר כל ענין מה שיאות לו מן הענינים, אשר בהם נתחייב בעבודת האל יתעלה, אשר בראנו לה, כמ"ש החכם וקהלת ג: "והאלקים עשה שיראז מלפניו". ונאמר תחלה, כי טובות האל יתעלה על בראויו, ואם הן כוללות את כלם, כמ"ש הכתוב "טוב ה' לכל", רובם כעורים מהכירם ומהבין גדול מעלותם, ואינם משכילים ענינם מפני שלשה דברים: וכו'.

קהלת פרק ג פסוק יד

יְדַעְתִּי כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם עֲלֵיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לִגְרַע וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה שִׁירָאז מִלְּפָנָיו:

אבן עזרא קהלת פרק ג פסוק יד

ידעתי - פירוש והאלהים עשה שלא יוכל נוצר להוסיף על מעשהו או לגרוע כדי שיראו בני אדם מלפניו:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נט עמוד א

אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי: לא נברא רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב, שנאמר והאלהים עשה שיראז מלפניו.

ספר באר הגולה באר הרביעי פרק ז
בפרק הרואה (ברכות נט א), ועל הזוועות. מאי זוועות, אמר רב קטינא, גוהה. רב קטינא הוה אזיל באורחא, כי מטי אפתחא דבי אובא סמיא, גנח גוהה. אמר, מי ידע אובא סמיא האי גוהה מאי הוא. רמא ליה קלא, קטינא קטינא אמאי לא ידענא, בשעה שהקב"ה זוכר את בניו ששורין בצער בין האומות, מוריד ב' דמעות לים הגדול, וקולם נשמע מסוף העולם ועד סופו, והיינו גוהה וכו'.
אמנם גם בזה צדקו דברי חכמים, ואין דבר יוצא מההיקש השכלי כלל, אבל הדברים הללו יגזור הדעת והשכל מכל וכל. זה כי לא דברו חכמים מהטבע, כי בודאי שיש טבע מחייב את הרעשה, כמו שמבואר בספרי הטבע. אבל חכמים לא יביטו אל הטבע, והנחם כי אף כי יש טבע פועלת, מכל מקום מן השם יתברך התחייב הטבע.

ודבר זה הוא בכל הנבראים, שאין ספק כי הטבע פועל יצירת האדם, כאשר ידוע, מכל מקום אין ראוי שיהיה נתלה הדבר בטבע בלבד, כי אם בשם יתברך. וכן כל הנבראים, הכל ברא השם יתברך, כמו שתקנו בכל דבר שנברא 'בורא מין זה', וברא מין זה. כי הוא יתברך פועל הכל, והוא על ידי הטבע. כמו שתקנו (תפילת שחרית) 'המאיר לארץ ולדריס עליה', אף כי השמש מאיר, מכל מקום פעל זה נתלה בו. ואין זה מקומו. אבל דבר זה יסוד גדול מאוד, אשר עליו נבנה יסוד האמונה וכו'.

והנה אנשי חקרי לב, כאשר חקרו על עניינים כאלו, כמו רעידת הארץ, ורעמים, וכיוצא בהם, היו תולים הכל

בטבע, ולא הביטו אל יוצרם מרחוק. אבל חכמי ישראל, והם אנשי כנסת הגדולה, ומהם כמה נביאים, והנביאים קבלו מפי משה שאין הדבר כן. כי קבלו הברכות על כל הדברים איש מפי איש, והרי הברכה היא על הזוועות והרעמים 'ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם' (ברכות נד א). ואם היה זה בטבע בלבד, מבלי צירוף המעשה הזה אל השם יתברך, מה 'כחו וגבורתו מלא עולם' יש בה? שהרי הוא עניין טבעי בלבד. ולפיכך דעת רז"ל אינו כן, אבל הדברים האלו אף שהם יוצאים על ידי הטבע אל הפעל, מכל מקום השם יתברך פעל הכל, ומצד כוחו מוציא בטבע אל הפעל, והטבע הוא שלוחו יתברך. ולפיכך יש לייחס דבר זה אל השם יתברך. **ומעתה שפועל** הזה הוא מהשם יתברך, אם כן יש לעיין בדבר זה, שכל דבר שהוא שלימות הבריאה, כמו הרוחות ושאר דברים שנבראים לשלימות העולם, יש לברך עליהם 'ברוך שכחו'. אבל דבר זה, שהוא רעידת הארץ, אין בזה שלימות וצורך העולם. וכבר אמרנו כי אין לתלות דבר זה בפעל הטבע, ואם כן מאיזה צד היתה זאת?

...טיקר בעולם הם ישראל, והם עלולים ראשונים מן השם יתברך, כי לכך נקראו האומה הזאת שהם "בנים" (דברים יד, א), כמו שבארנו הרבה מזה, כי הבן אינו משמש לאחר אבל הוא לעצמו, ולא כן הדבר שאינו לעצמו, רק משמש לאחר. ומפני כך ישראל הם עיקר וראשון. וכאשר האומה הזאת הם חחת האומות, כאילו המציאות היה בטל לגמרי, כי הדבר שהוא בפעל הוא לעצמו, ואינו חחת אחר, ולפיכך נחשב כאילו הם בטלים מן העולם, ואינם נמצאים כלל. ועל דבר שהוא בטול המציאות, יש בכיה והורדת דמעות, כמו שהוא על מת. ולכך אמר שהקב"ה מוריד ב' דמעות. וכבר אמרנו כי רבים חושבים דבר זה הסחת דברים כלפי מעלה, ואין זה רק כבוד שמים ביותר.

ספר החזרי מאמר א בהגדרת הטבע וקשורו לבורא

עו. אמר החבר: ... ואל יהיה הדבר רחוק בעיניך שרשמים אלו קיימים נכבדים מופיעים בעולם התחתון הזה, בשעה שהוכנו החומרים לקבלם. וזהו שורש ההאמנה ושורש הכפירה כאחד.

ספר החזרי מאמר ג

א. אמר החבר: זאת תורת עובד האלוק משלנו.

אין הוא פורש מן העולם, עד שיהיה הוא למשא על העולם והעולם למשא עליו, ואינו מואס בחיים, שהם אחת הטובות שהשפיע האלוק עליו.